

BÀI PHỎNG VẤN CỤ PHẠM QUỲNH CỦA NHÀ THƠ THANH TỊNH 70 NĂM TRƯỚC

Lời dẫn của Phạm Tôn: Tiến sĩ Sử học Nguyễn Văn Khoan về Huế, vừa gửi cho chúng tôi bài này. Bài đăng trên Việt Nam Tân báo số 33 ra ngày 2 tháng 5 năm 1945 tức là sau cuộc đảo chính Pháp của Nhật và chính phủ Trần Trọng Kim đã thành lập. Chức vụ cuối cùng Phạm Quỳnh giữ trong triều đình Huế là Thượng Thư Bộ Lại, như chức thủ tướng chính phủ.

Bài này góp thêm một chứng cứ khách quan nữa bác bỏ các luận điệu bịa đặt, vu khống nói rằng Phạm Quỳnh “câu kết với Nhật” hoặc “nằm im chờ Pháp đến giải cứu” hòng phục hồi chức vụ và quyền lợi của các kẻ bán nước như một số người đương thời và hậu thế từng đưa ra để “kết tội ông cho xứng với bản án tử hình mà ông đã phải chịu tháng 9/1945”.

NỬA GIỜ VỚI CỤ THỦ TƯỚNG PHẠM QUỲNH

Thanh Tịnh

Một buổi chiều nắng nhạt trong biệt thự Hoa Đường gần bờ sông An Cựu. Tôi đưa giấy nhờ người nhà đem vào để xin yết kiến. Hai phút sau Phạm Tướng công đã lộ hình trong khung cửa giữa. Mắt nhìn vào mảnh giấy, một lát ông nhìn tôi rồi cười hỏi:

- Anh Thanh Tịnh đấy à? Thế mà tôi nhìn mãi chữ ký không nhận ra.

Tôi không bỏ dịp tốt:

- Cụ cho biết cảm tưởng của cụ đối với Nội các mới.

Với nụ cười vẫn giữ luôn trên môi ông nói:

- Cảm tưởng thì tốt lắm. Tôi rất hoan nghênh Nội các mới. Các vị Bộ trưởng mới,

phần nhiều tôi đã biết người biết tiếng cả. Riêng cụ Trần Trọng Kim lại nhiều dây liên lạc đậm thắm hơn. Bạn làng báo cũ với nhau kia mà!

- Thế bây giờ cụ nhất định về tỉnh dưỡng ở đây?

Một cái nhìn tươi mới tiếp theo sau cái vỗ vai thân mật, Phạm Tường công nói:

- Vâng, về ở đây để tiện việc tra cứu những sách vở xưa. Máy hôm về đây, tôi chỉ bận sắp lại những tài liệu cũ và mấy bộ sách chữ Hán.

Ông vừa nói vừa dẫn tôi đi xem cái thư viện đặc biệt của ông. Đặc biệt vì đó là một phòng làm việc có gần mười cái tủ sách vây quanh. Trong đó sách lớn có nhỏ có sắp đặt rất thứ tự và bìa thì đóng dấu bạc hay chạy chữ vàng đủ thứ.

Ông đưa cho tôi xem mấy quyển sách *Ma doctrine* (Học thuyết của tôi – PT chú) của A.Hitler và *La tragédie de la Jeunesse allemande* (Thảm kịch của tuổi trẻ Đức – PT chú) của Noth, quyển lịch sử duy tân nước Nhật Bản trong 50 năm đầu bằng chữ Hán, và một tập giấy cắt trong nhật trình Pháp bản về vấn đề Điện Biên và Đại Đông Á rồi quay nhìn tôi:

- Đến 54 tuổi tôi mới về được với công việc nghiên cứu thích thú nhất của đời tôi. Đấy anh xem tờ Nam Phong xưa có phải là một cơ quan chính trị đâu. Tôi nghĩ văn hóa là căn bản tinh thần của một chủng tộc, cho nên – là một nhà báo, là nhà học giả – tôi phải theo đuổi đến kỳ cùng. Cho đến sau cùng có vấn đề trực trị xướng lên, tôi mới đưa ra đề nghị Lập hiến. Thế rồi sự tình cờ đưa tôi ra làm chính trị. Biết là không phải con đường chính của mình, tôi cũng phải theo. Rồi mấy mươi năm trong bể hoạn, tôi biết rõ nhân tình thế thái lắm anh ạ!

Phạm Quỳnh, những ngày cuối sống ở biệt thự Hoa Đường bên sông An Cựu, Huế, mùa hạ năm 1945

Câu “biết rõ nhân tình thế thái lắm” ông dẫn từng chữ một rồi đưa dài ra nên nghe có vẻ mỉa mai và chua chát lạ lùng. Ngừng một lát để mơ màng nhìn mấy quyển sách mà chừng ông âu yếm lắm ông nhìn tôi rồi tiếp:

- Anh còn nhớ ngày chúng tôi qua Pháp (chỉ chuyện Phạm Quỳnh tháp tùng nhà vua Bảo Đại sang Pháp năm 1939 – PT chú) không? Để bàn về chuyện Bắc Kỳ đấy. Nhưng qua bên ấy nhằm lúc các nhà chính trị đi nghỉ mát cả. Thế là không biết bàn với ai. Cho đến lúc được tin ngòi lửa chiến tranh sắp bùng nổ là Hoàng thượng cùng

tôi và ba người nữa đạp máy bay về nước.

Tôi nhận thấy trong lời nói sau cùng của ông có vẻ ngao ngán buồn buồn. Tôi tự nhiên sực nhớ đến hai câu thơ của tôi:

*Như chàng sứ giả chẳng thành công.
Trở lại môn quan úa lệ lòng.*

Tình cờ mắt ông lại nhìn đến mấy pho Kinh Phật, ông liền nói:

- Trước kia tôi rất ham nghiên cứu về Phật giáo, trước cả hồi người ta lập Phật Học hội khắp ba kỳ. Vì Khổng giáo là đạo nhập thế, Phật giáo trái ngược lại là đạo xuất thế. Còn Lão Tử lại chuyên về mặt tiêu cực hơn...

Thấy ông đi hơi xa, tôi liền hỏi:

- Cụ cho biết có phải đức Hoàng thượng muốn lưu cụ lại để lập Viện Hàn lâm Việt Nam không?

Lại nụ cười khi trước hiện ra.

- Đó chỉ là một tin đồn. Sau ngày phục mạng Hoàng thượng để ra về, tôi không xin thêm điều gì cả. Nhọc lắm anh ạ. Tôi phải tỉnh dưỡng nhiều lắm. Và lại bây giờ công việc chính trị cần hơn vấn đề văn hóa. Miễn sao bổ dưỡng cho thể chất tráng kiện trước rồi đòi hỏi đến thực phẩm tinh thần sau.

Sau một nụ cười khó hiểu ông lại nói:

- Chúng tôi bây giờ là những cô đào già, ca Nam ai, Nam bằng nhiều lần quá thành nhàm tai nên không ai muốn nghe nữa. Thời đã mới cần người mới để hát những bài ca mới hơn... Nhưng thôi, bỏ những chuyện viễn vông ấy đi, tôi đã hiện nguyên hình là nhà báo thì nói chuyện về báo vui hơn. Lúc nào tờ Việt Nam Tân báo cần những người trợ bút không công, tôi sẽ vui lòng giúp quý báo...

Rời khỏi biệt thự Hoa Đường ra về tôi cảm thấy như vừa rời khỏi một thư viện.

Thanh Tịnh

Tư liệu do Dương Phước Thu, Hội Nhà báo Thừa Thiên Huế sưu tầm và chú thích.

Nguồn *Việt Nam Tân báo*, số 33 ra ngày 2 tháng 5 năm 1945.

Lúc đương chức Thượng thư Bộ Lại, Phạm Quỳnh ở nhà "công vụ", nơi hiện đóng là Nhà văn hóa thành phố Huế. Nguyên trước là chỗ đất đóng trường Hậu Bô.

Nguồn: Phạm Tôn' blog

Gửi lên: **Lê-Thụy-Chi**

Ngày 1/8/4894 - Ất Mùi (13/9/2015)

www.vietnamvanhien.net